

ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОГО І ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З ФУТБОЛУ УЧНІВ 8-9 КЛАСІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

У статті досліджено і розглянуто питання щодо сучасного стану організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять з футболу з учнями 8-9 класів. Висвітлено питання нормативно-правового, методичного, організаційного і технічного забезпечення секційних занять з футболу. В статті також розглянуті питання сучасного стану організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять з футболу з учнями загальноосвітніх шкіл. Було визначено ряд невирішених питань організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять з футболу учнів середніх класів. З метою підвищення ефективності впровадження занять з футболу для учнів 8-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів визначено напрями удосконалення організаційно-методичного і технічного забезпечення в процесі секційних занять з футболу.

Ключові слова: учні, загальноосвітні навчальні заклади, секційні заняття, футбол.

Постановка проблеми. Популярним видом фізичної активності як серед школярів, так і загалом серед молоді, є футбол, оздоровчий вплив якого широко застосовується в практиці загальноосвітніх навчальних закладів (В. М. Шамардін, 2002; В. М. Костюкевич, 2006; О. А. Томенко, 2008; І. Г. Максименко, 2013 та ін.). Однак, не зважаючи на популярність футболу серед учнівської молоді, у навчальних закладах України він ще не використовується як ефективний засіб формування й ведення здорового способу життя, відволікання дітей та молоді від негативного впливу вулиці.

Зниження рухової активності, фізичного розвитку та рівнів фізичної і психічної підготовленості – ще не повний список проблем сучасної школи, які, на жаль, неможливо вирішити тільки уроками фізичної культури.

Загальний стан здоров'я учнів погіршується щорічно. Проблема недостатності рухової активності учнів здебільшого є наслідком інтенсифікації сучасного навчального процесу і малої кількості годин, відведених на уроки фізичної культури в школі. У вирішенні проблеми значну роль має відіграти ефективна організація фізичного виховання учнів із використанням різноманітних додаткових видів рухової активності в процесі позаурочних занять з метою всебічного розвитку особистості учнів [6].

Відомо, що оптимальний рівень рухової активності позитивно впливає на цілий комплекс показників, які визначають поняття "фізичне здоров'я" [2–4]. У цьому аспекті зростає значення роботи в секціях як засобу додаткової рухової активності та збереження здоров'я школярів.

Проведення секційних занять з футболу в загальноосвітній школі – одна з найважливіших умов реалізації системи освіти дитячо-юнацького футболу в Україні, яка зможе залучити в єдину ефективну структуру різні напрями навчально-тренувального процесу в дитячо-юнацькому футболі.

В Україні створено систему безперервної футбольної освіти: шкільний урок з футболу – змагання "Шкіряний м'яч" – Дитячо-юнацька футбольна ліга. Саме у цьому й полягають основи перспектив і потенціалу суспільно значущого змісту програми розвитку футболу та її подальшого вдосконалення та втілення в життя [5, 6].

Ефективність системи з точки зору спортивних результатів має забезпечити відбір обдарованих дітей та наступність і безперервність в їх футбольній освіті [3]. Поряд з уроком фізичної культури з елементами футболу мають стати секції з футболу при загальноосвітніх навчальних закладах.

Ефективне функціонування системи шкільної футбольної освіти потребує належного нормативно-правового, організаційного, науково-методичного і матеріально-технічного забезпечення.

Сучасний стан організаційно-методичного і технічного забезпечення не дає змогу вирішити нагальні питання організації та проведення секційних занять з футболу з учнями 8–9 класів. Тому це потребує пошуку найбільш ефективних засобів і методів розв'язання певного завдання фізичного виховання в позаурочних заняттях з футболу.

На сьогодні достатньо вивчені питання щодо відбору юних футболістів (Л. Качани, Л. Горський, 1984; А. П. Золотарев, 1997; Б. М. Бойченко, 2003 та ін.), планування тренувального процесу (Г. А. Голденко, 1984; Л. Р. Айрапетянц, 1992; І. Г. Максименко, 2001, 2004, 2013; Г. А. Лисенчук, 2004), розвитку фізичних якостей (В. М. Шамардін, 1984; Л. В. Волков, 1988; М. М. Булатова, 1996; С. О. Галузи, 2012 та ін.), формування індивідуальної техніко-тактичної майстерності (Г. М. Максименко, 2006; 2010), методики навчання та тренування (В. В. Шаленко, 2007). Однак, не досліджено залишається проблема організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять з футболу для учнів в умовах розвитку та нових вимог сучасної освіти, крім того, значна частина розроблених матеріалів спирається на старі програми з фізичної культури, навчальну програму для гуртків з футболу

в 1–11 класах загальноосвітніх навчальних закладів [5], навчально-методичний посібник "Футбол у школі", які розроблені до затвердження нових програм з фізичної культури і не враховують взаємозв'язок програмного матеріалу гуртків з футболу між школою м'яча та варіативним модулем "Футбол", інноваційні підходи у фізичному вихованні школярів, що безумовно знижує ефективність секційної роботи з футболу.

Виходячи з цього, обґрунтування організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять з футболу у загальноосвітніх навчальних закладах є актуальним науковим напрямком.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана за темою 2.4 "Теоретико-методичні основи індивідуалізації навчально-тренувального процесу у фізичному вихованні і спорті" (№ державної реєстрації 0112U002001), а також згідно із науково-дослідною роботою, яка виконується за кошти держбюджету на 2014-2015 рр. "Теоретико-методичні основи застосування інформаційних, педагогічних і медико-біологічних технологій для формування здорового способу життя" (№ державної реєстрації 0113U002003).

Мета дослідження: дослідити сучасний стан організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять з футболу з учнями 8–9 класів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Футбол за часи незалежності України набув значного розвитку. До зобов'язань Міністерства освіти і науки України було віднесено пропагування та сприяння серед загальноосвітніх навчальних закладів організації роботи секцій та гуртків з футболу, починаючи з молодших класів. До зобов'язань Федерації футболу України віднесено надання допомоги загальноосвітнім навчальним закладам у всіх регіонах України у встановленні спортивних майданчиків та футбольних полів зі штучним покриттям; у забезпеченні футбольними м'ячами та комплектами інвентарю та методичних матеріалів "Все для уроку футболу".

У 2005 році розроблена навчальна програма для гуртків з футболу в 1–11 класах загальноосвітніх навчальних закладів. Навчальний матеріал програми передбачає вивчення теоретичних питань з футболу, фізичної, технічної, тактичної підготовки, домашніх завдань і контрольних навчальних нормативів і вимог.

Однак, діюча програма потребує удосконалення, а саме: урахування базових умінь та навичок, які повинні отримати школярі відповідно до програми; установлення взаємозв'язку програмного матеріалу гуртків з футболу між школою м'яча та варіативним модулем "Футбол"; уточнення та доповнення вправ для розвитку фізичних якостей у різних вікових періодах; доповнення змісту програми орієнтовними контрольними нормативами фізичного розвитку та підготовленості учнів.

Стрімкий розвиток програмного матеріалу секційної роботи з футболу у загальноосвітніх навчальних закладах відбувся протягом 2008-2013 років. За ці роки розроблено та впроваджено навчально-методичний посібник "Футбол у школі" [2] та "Основи навчання гри у міні-футбол" [1], в яких розглянуті методичні й організаційні питання навчання футболу і проведення занять з цієї гри в школі, історія футболу, техніка і тактика гри, фізична і психологічна підготовка.

Велику увагу Федерація футболу України приділяє розробці навчально-методичного забезпечення викладання футболу у школі, у тому числі і секційної роботи, але технічне забезпечення залишається на низькому рівні. На цей час були розроблені певні електронні мультимедійні програми та навчально-методичні посібники, які містять теоретичний матеріал, методики навчання елементам технічних, тактичних дій у футболі, фото- і відеоматеріали, розробки з самостійного вивчення елементів тактики, необхідні вчителю моделі заповнення шкільної документації, планування і контролю динаміки фізичної і технічної підготовки учнів.

Аналіз сучасного стану організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять з футболу в школі дозволив визначити негативні моменти навчання: недосконалість законодавчого забезпечення розвитку футболу; нерегульованість механізму співпраці між центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, Федерацією футболу України, іншими суб'єктами діяльності у футболі, підприємствами, організаціями та установами у вирішенні питань, пов'язаних з розвитком футболу; неналежні умови для занять футболу в загальноосвітніх навчальних закладах, оскільки більшість шкільних майданчиків знаходяться в непридатному стані та є травмонебезпечними, а використання спеціалізованих технічних пристроїв та обладнання для кращого навчання юних футболістів не всі можуть собі дозволити; відсутність централізованих програм будівництва майданчиків із природним і штучним покриттям для шкільного футболу, забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів футбольними м'ячами, наборами інвентарю, екіпіровки та методичних матеріалів; невідповідність сучасним вимогам науково-методичного та медико-біологічного забезпечення розвитку футболу.

Вивчення належних документів щодо планування занять з фізичної культури показало, що календарні плани, в яких основним є оптимальний розподіл навчальних годин за елементами програмного матеріалу, у більшості випадків складаються формально і не забезпечують творчого його використання в роботі. Але кваліфіковані вчителі, готуючи ці документи, враховують як можливості матеріальної бази школи, так і особливості фізичного розвитку та підготовленості учнів, оскільки складаються вони для кожного класу окремо. У більшості обстежених шкіл календарні плани для паралельних класів фактично нічим не відрізняються [6].

Висновки. 1. Футбол в школі є одним з найбільш дієвих механізмів масового залучення дітей до занять та підвищення їх рухової активності. Ефективне функціонування системи шкільної футбольної

освіти потребує належного нормативно-правового, організаційного, науково-методичного, фінансового, матеріально-технічного забезпечення.

2. За останні роки відбувся стрімкий розвиток організаційно-методичного забезпечення секційних занять з футболу в загальноосвітніх навчальних закладах, але технічне забезпечення залишилося на тому ж рівні.

Однак, залишається ряд невирішених питань організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять з футболу, а саме: невідповідність сучасним вимогам науково-методичного та медико-біологічного забезпечення розвитку футболу; стан матеріально-технічного забезпечення занять з футболу, а в деяких випадках їх повна відсутність; значна кількість розроблених методичних матеріалів не відповідає вимогам сучасної школи та не є системним продовженням змісту варіативних модулів з фізичної культури.

3. Для підвищення ефективності впровадження футболу в загальноосвітніх навчальних закладах необхідна система, яка б визначала вибір та підготовку місць для занять, матеріально-технічне забезпечення, побудову занять, керівництво групою, добір методів навчання, так і наявність державних програм, які відповідають сучасним вимогам, планування роботи, розклад занять, методичні рекомендації та ін. для нормального забезпечення секційної роботи з футболу.

Перспективи подальших досліджень будуть полягати в удосконаленні організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять з футболу у загальноосвітніх навчальних закладах.

Використані джерела

1. Бойченко А. В. Основи навчання гри у міні-футбол : Навч.-метод. посіб. / А. В. Бойченко. – Х. : ХГПА, 2016. – 122 с.
2. Віхров К. Л. Футбол у школі : Навч.-метод. посіб. / К. Л. Віхров, М. Д. Зубалій, Є. В. Столітенко. – К. : Комбі ЛТД, 2004. – 256 с.
3. Навчальна програма для гуртків з футболу в 1–11 класах загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.convdocs.org/docs/index-56797.html>.
4. Столітенко Є. В. Фізичне виховання учнів 1-11 класів у процесі занять футболом : Навч. посіб. / Є. В. Столітенко, Т. П. Черевко. – К., 2013. – 304 с.
5. Фізична культура в школі: 5-11 класи : Метод. посіб. / за заг. ред. С. М. Дятленка. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 368 с.
6. Шаленко В. В. Формування рухових якостей та технічної підготовленості школярів протягом безперервної футбольної підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.21 "Олімпійський і професійний спорт" / В. В. Шаленко. – Харків, 2005. – 20 с.

Boychenko A. V.

A STUDY OF ORGANIZATIONAL-METHODICAL AND TECHNICAL SUPPORT OF SECTIONAL SOCCER LESSONS OF COMPREHENSIVE SCHOOLS 8-9 CLASSES PUPILS

The current status of organizational-methodical and technical support of sectional soccer lessons with pupils of 8-9 classes of educational institutions are researched and discussed in the article. The questions of normative-legal, methodological, organizational and technical support of sectional soccer lessons are opened. It is identified a number of unresolved questions of organizational-methodical and technical support of sectional soccer lessons to students of secondary classes. With the aim of increasing the efficiency of implementing football for pupils of educational institutions 8-9 classes directions of organizational-methodical and technical support perfection in the process of sectional soccer lessons are identified.

In recent years there has been a rapid development of organizational and methodical guaranteeing of sectional soccer lessons in secondary schools, but remained at the same level. There remains a number of unresolved questions of sectional soccer lessons organizational-methodical and technical support, namely: the demands of scientific-methodical and biomedical support of football development; status of logistics practice in football, and in some cases, their complete absence; a significant number of developed methodological materials does not meet the requirements of the modern school system and is not a continuation of the content of various modules in physical education.

To improve the efficiency of the introduction of football in secondary schools needed a system that would define the selection and training of places to practice, logistics, building practice, group leadership, selection of teaching methods and the availability of state programs that meet modern requirements, planning work, schedules, guidelines, etc. for the normal provision of section work in football.

Key words: students, educational institutions breakout sessions, football.

Стаття надійшла до редакції 03.04.2016 р.